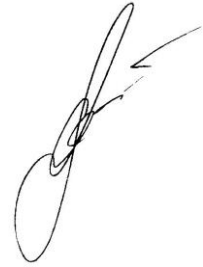

**Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій**

ГУБКО ВІТАЛІЙ ІГОРОВИЧ

УДК 336.64:338.439 (477)

**МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИМИ
РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Закладі вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник -

кандидат економічних наук, доцент
ЗГАДОВА Наталя Сергіївна,
доцент кафедри транспортних технологій та менеджменту,
Одеська державна академія технічного регулювання та управління.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, доцент
ІВАНЧЕНКОВА Лариса Володимирівна,
професор кафедри обліку та аудиту,
Одеська національна академія харчових технологій;

кандидат економічних наук, доцент
ФЕДОРЧУК Олександр Михайлович,
доцент кафедри фінансів, обліку та підприємництва,
Херсонський державний університет.

Захист відбудеться **16 грудня 2020 р. о 14⁰⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

Автореферат розісланий **16 листопада 2020 р.**

**Вчений секретар
спеціалізованої ради**

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Агросфера відіграє важливу роль у економічній системі будь-якої держави, що обумовлюється найбільш важливим її завданням – забезпечення умов продовольчої безпеки держави, підтримання соціально-економічної стабільності, забезпечення промисловості сировинними ресурсами.

Специфіка дослідження суб'єктів цього виду економічної діяльності пов'язана з необхідністю урахування низки вагомих особливостей аграрного виробництва. У агросфері водночас із великими підприємствами-виробниками різних організаційно-правових форм та форм власності, що здійснюють великотоварне виробництво, існують різноманітні дрібні форми господарювання.

Завдання оцінки фінансово-економічних результатів діяльності аграрних підприємств та управління ними мають неминущу актуальність та значення. Змінні умови господарювання в умовах нестабільності й ризику, процеси реформування національної та галузевої економіки змушують дослідників переоцінювати різні аспекти діяльності аграрних підприємств. Фінансово-економічна результативність діяльності – є однією з базових категорій, яка сьогодні здобуває все більшої ваги.

Огляд відомих у економічній літературі підходів до аналізу й оцінювання різних показників поточного стану й перспектив розвитку аграрних підприємств, розроблених відомими вченими, серед яких В.Г. Андрійчук, А.М.Артеменко, О.І. Гайдук, О.Є. Гудзь, Л.В. Гуцаленко, С.І. Дем'яненко, Н.С.Згадова, Л.В.Іванченкова, Л.І. Катан, Ш.Г. Кириленко, П.А. Лайко, В.Я.Месель-Веселяк, Л.О. Першко, О.О. Терещенко, О.М.Федорчук та інші, свідчить, що вони мають суттєві відмінності за предметом дослідження, кількістю й складом оціночних показників та власне методами оцінювання. Нині не існує загальноприйнятого, уніфікованого методичного підходу до аналізу й оцінювання стану та перспектив розвитку як аграрних підприємств, так і агросфери регіону чи держави.

Аналіз й оцінка фінансово-економічних результатів діяльності аграрних виробників залишається невирішеним завданням з огляду на зміни умов господарювання та нестабільної кон'юнктури агропродовольчого ринку, що вимагає нового погляду на різні аспекти й складові діяльності аграрних підприємств. Саме тому необхідне удосконалювання концепцій і методик аналізу фінансово-економічних результатів аграрних підприємств для створення системи внутрішнього моніторингу їх фінансово-економічної стабільності.

Важливість і значимість означених проблем зумовили вибір теми, постановку мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права» при виконанні тем

«Фінансово-економічний механізм сталого розвитку аграрних підприємств в умовах трансформації до СОТ» (державний реєстраційний номер 0109U002936 та «Стратегічні напрями та пріоритети розвитку ринків АПК в умовах інтеграції та глобалізації» (державний реєстраційний номер 0109U002937). Внесок автора полягає у розробці наукових положень та методичних рекомендацій з формування механізмів управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з формування механізмів управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств в умовах невизначеності кон'юнктури цільових ринків.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні завдання:

- дослідити теоретичні аспекти теми та сформулювати визначення економічного змісту й сутності фінансово-економічної результативності аграрного підприємства;
- розробити концептуальну модель організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства;
- удосконалити методику оцінювання фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств;
- розробити концепцію формування системи моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних підприємств;
- розробити методичний інструментарій моніторингу фінансово-економічних результатів аграрного підприємства;
- обґрунтувати систему узагальнюючих показників-індикаторів, які характеризують собівартість аграрної продукції;
- запропонувати модель обліково-аналітичної підсистеми механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства;
- обґрунтувати пропозиції з формування антикризової фінансово-економічної стратегії та відповідної системи антикризового управління аграрним підприємством.

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти формування механізмів управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств в умовах невизначеності кон'юнктури цільових ринків.

Методи дослідження. Теоретико-методологічний базис дослідження становили діалектичний метод наукового пізнання та фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем управління фінансово-економічними результатами аграрних підприємств.

Дослідження виконано із використанням загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: при визначенні й уточненні змісту базових понять

використано метод абстрагування; при вивченні об'єкту і предмету дослідження використано системний підхід; для оцінки динаміки розвитку аграрних підприємств використано методи спостереження й виміру; для ідентифікації факторів розвитку діяльності аграрних підприємств використано аналітичний і синтетичний методи; при передбаченні змін у фінансово-економічному стані аграрних підприємств застосовано метод індукції; при формулювання рекомендацій використано дедуктивний метод; при побудові моделей оцінювання фінансово-економічного стану аграрних підприємств використано економіко-математичні методи.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області, наукова література з досліджуваної проблеми, звітні дані підприємств й організацій аграрної сфери, інформаційні дані мережі Інтернет, власні спостереження дисертанта.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з формування механізмів управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств в умовах невизначеності кон'юнктури цільових ринків. Найбільш важливі результати, отримані в процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають у наступному:

вперше:

- розроблено концептуальну модель організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства, особливістю якої є наявність у структурі механізму організаційних засад моніторингу й контролю фінансово-економічної результативності, які реалізуються через центри відповідальності та комплексної системи управлінського обліку й аналізу, яка забезпечує керованість обліково-аналітичних процесів, достовірність та якість результатів оцінки, а також потреби менеджменту у інформації;

удосконалено:

- методiku оцінювання фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств й фермерських господарств, яка ґрунтується на використанні системи показників, що комплексно характеризують їх техніко-технологічну, економічну, соціальну, екологічну, а також бюджетну та інноваційну ефективність;

- методичний інструментарій моніторингу фінансово-економічних результатів аграрного підприємства із використанням матричного методу аналізу, в основі якого лежить контроль співвідношення темпів росту балансового прибутку, обсягу продажів та активів підприємства, що дозволяє зробити відбір показників для внутрішнього моніторингу у системі виміру: «витрати → реалізація → прибуток»;

- методичні засади управління витратами аграрного виробництва, а саме: запропоновано систему узагальнюючих показників-індикаторів, які характеризують собівартість аграрної продукції, із замкненим циклом, що

містить ситуаційний аналіз вхідних й вихідних даних, заходи щодо корегування дій підприємства й оцінку отриманих результатів діяльності;

дістали подальший розвиток:

- визначення економічного змісту й сутності фінансово-економічної результативності аграрного підприємства, яку запропоновано розглядати як рівень узгодження у часово-просторовому вимірі економічних інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих та пов'язаних із ним суб'єктів оточуючого середовища;

- концепція формування системи моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних підприємств: «витрати – реалізація – прибуток», яка робить акцент на корисності товару з точки зору ринку й дає змогу виділити взаємозалежні показники у системі оцінювання й моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних виробників;

- модель обліково-аналітичної підсистеми механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства, що націлена на виявлення внутрішніх резервів й потенціалу його розвитку, яка включає в себе: основні й допоміжні обліково-аналітичні процедури; організаційне, технічне, методичне й нормативно-правове забезпечення; вхідну й вихідну обліково-аналітичну інформацію; ресурси підприємства та інші структурні складові;

- пропозиції з формування антикризової фінансово-економічної стратегії та відповідної системи антикризового управління аграрним підприємством, яка ґрунтується на поєднанні заходів антикризового й стратегічного управління й включає послідовні моделі докризового, передкризового, кризового й післякризового управління та дозволяє розширити арсенал протидії кризовим явищам у діяльності аграрних підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретико-методичних розробок та практичних рекомендацій з формування механізмів управління фінансово-економічними результатами у практичній діяльності підприємств й організацій агробізнесу, а також загальнодержавними та місцевими органами влади при розробці стратегічних програмних документів із розвитку агросфери, у процесі підготовки фахівців з економіки підприємств та фінансового менеджменту.

Вищезгадані рекомендації використовуються у практичній діяльності: Департаменту агропромислового розвитку Миколаївської обласної державної адміністрації (довідка №117/02/07.01-11/28 від 11.02.2020 р.), Херсонської обласної ради (довідка № 18-211-622/373 від 18.09.2019 р.). Науково-практичні положення дисертаційної роботи впроваджені в наукову діяльність та навчальний процес ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права» (довідка №18-10-616 від 18.10.2019 р.), ТОВ «Трофімова» Овідіопольського району Одеської області (довідка №117 від 30.12.2020р.), СТОВ «Золотий колос» Миколаївська обл., Казанківський район, с. Миколаївка (довідка № 315 від 21.11.2019р.), ФГ «Українське» Миколаївська обл., м. Новий Буг (довідка № 68 від 20.03.2019р.), ТОВ «Агрофірма Слов`янка» м.Херсон (№17 від 08.09.2020).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, викладені в дисертації

і винесені на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях серед яких найбільш важливими були: II всеукраїнська науково-практична конференція «Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Львів, 16 травня 2015 р.), VI міжнародна науково-методична конференція «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід» (м. Вінниця, 24-25 вересня 2015 р.), міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України» (м. Луцьк, 12 грудня 2018 р.), міжнародна науково-практична конференція «Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку» (м. Одеса, 26–27 листопада 2019 р.), III міжнародна науково-практична конференція «Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект» (м. Одеса, 27-28 вересня 2020 р.), VI міжнародна науково-методична конференція «Управління розвитком соціально-економічних систем» (м. Харків, 6 жовтня 2020 р.), VIII міжнародна науково-практична конф. «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття» (м. Одеса, 15 – 16 жовтня 2020 р.), всеукраїнська науково - практична конференція (м. Одеса, 17 жовтня 2020 р.), всеукраїнська науково-практична Інтернет – конференція «Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: теорія, практика та професійна етика» (м. Ірпінь, 5-6 листопада 2020 р.), III міжнародна науково-практична конференція «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали» (м. Лондон, Великобританія, 07 листопада 2020 р.), щорічні конференції професорсько-викладацького складу ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права» (Херсон, 2016-2020 рр.).

Публікації одержаних результатів. Основні результати дисертації висвітлено в 17 наукових працях, опублікованих автором, загальним обсягом 3,7 д.а., в тому числі особисто автору належить 2,84 д.а. У фахових наукових провідних виданнях опубліковано 7 статей обсягом 1,1 д.а.

Обсяг та структура дисертації. Робота складається із анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (188 найменувань), додатків. Повний обсяг роботи становить 236 сторінок, з них 175 сторінок основного тексту. Робота містить 30 рисунків, 30 таблиць та 6 додатків на 9 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств» обґрунтовано концептуальні засади дослідження проблем управління

розвитком діяльності аграрних підприємств, визначено базові критерії та підходи до діагностики фінансово-економічної результативності аграрних підприємств, критерії та індикатори фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств, досліджено наукові засади формування й реалізації фінансової стратегії аграрних підприємств.

З позицій визнання визначального впливу зовнішнього оточуючого середовища на процеси діяльності підприємства, фінансово-економічну результативність аграрного підприємства слід розглядати як рівень узгодження у часово-просторовому вимірі його економічних інтересів із інтересами взаємодіючих та пов'язаних із ним суб'єктів оточуючого середовища. Особливістю такого тлумачення фінансово-економічної результативності аграрного підприємства є його походження з тези про неможливість повною мірою відокремити та захистити діяльність аграрного підприємства від позитивного та негативного впливу факторів оточуючого середовища через те, що воно реалізує свою діяльність саме у цьому середовищі, і це середовище багато в чому й визначає можливість цієї діяльності. У випадку, коли економічні інтереси підприємства узгоджені із інтересами суб'єктів оточуючого середовища, воно є економічно стабільним.

Виділено ключові функціональні структурні блоки системи забезпечення стабільності фінансово-економічних результатів аграрного підприємства, які дають змогу забезпечити максимальну відповідність керівників підприємства та його ресурсного потенціалу завданням розвитку: активи; фінансові ресурси; персонал; техніка й технології, інновації, інформаційна інфраструктура; організаційна структура та система управління аграрного підприємства.

Фінансово-економічна результативність аграрних підприємств залежить від багатьох визначальних факторів, які формують дві основні групи: природні фактори та економічні фактори. У процесі дослідження виділено кілька рівнів визначальних факторів – детермінант. Детермінанта першого ієрархічного рівня, визначає такий важливий показник діяльності аграрного підприємства, як валовий збір сільськогосподарських культур, що знаходиться у залежності від розміру посівної площі та врожайності. Детермінанти першого рівня знаходяться у тісному зв'язку із чинниками другого рівня, зокрема: рівень використання ріллі, особливості прав власності на природні ресурси, масштаби втрати посівів, родючість ґрунту, забезпеченість виробничими ресурсами та ін. Врожайність сільськогосподарських культур, у свою чергу, визначається рівнем і якістю агротехнічної роботи, що багато в чому визначається якістю роботи працівників підприємства, від організації сільськогосподарської праці та менеджменту. Стосовно галузі тваринництва, обсяг її продукції визначається двома основними чинниками першого рівня – поголів'я та продуктивність. При цьому кожен з цих факторів знаходиться у тісному зв'язку із факторами інших рівнів, як: рівень годівлі, збалансованість та якість кормів, умови утримання тварин, якість ветеринарного обслуговування, кваліфікація працівників підприємства, мотивація та ін.

Економічна діагностика фінансово-економічних результатів аграрного

підприємства проводиться із метою визначення кількісних та якісних характеристик його стану у певний момент часу чи часовий інтервал, а також прогнозування поведінки підприємства у майбутньому. З точки зору менеджменту, діагностика сприяє прийняттю обґрунтованих зважених управлінських рішень та забезпечує контроль стану підприємства та ходу виконання прийнятих рішень, є базисом для прогнозування та коректування ходу розвитку його діяльності. Економічна діагностика аграрного підприємства ґрунтується на здійсненні аналізу, оцінки та формуванні статичної у часі аналітико-прогностичної моделі «аналіз → оцінка → діагностика». Діагностика аграрних підприємств, окрім аналізу й оцінки, включає прогнозування параметрів його діяльності, що є ключовим фактором ефективності прийнятих управлінських рішень по розвитку бізнесу.

Фінансово-економічний моніторинг є дієвим інструментом управління розвитком діяльності аграрних підприємств та агросфери в цілому. Моніторинг є цілісною системою методів та прийомів спостереження за явищами, що відбуваються у аграрному підприємстві, на основі аналізу та оцінки ретроспективних даних, що включає у себе: власне спостереження, облік й контроль, аналіз та оцінку, прогнозування розвитку підприємства для коректування процесів. Фінансово-економічний моніторинг аграрного підприємства є сукупністю циклічних досліджень, які засновані на послідовному збиранні та перетворенні первинної інформації, що дає змогу формувати комплексну характеристику стану й процесів розвитку аграрного підприємства і завдяки цьому давати оцінку спроможності підприємства досягнути програмних значень стратегічних показників, і визначати напрямки оперативного керівного втручання у процеси розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Складові фінансово-економічного моніторингу розвитку аграрного підприємства, спрямованого на реалізацію його стратегічних цілей

Моніторинг дає змогу повною мірою використати інформаційні ресурси

для забезпечення ефективного управління розвитком підприємства, підвищення його фінансово-економічної результативності.

Встановлено ієрархічний зв'язок зовнішнього та внутрішнього фінансового моніторингу аграрних підприємств. Зовнішній фінансово-економічний моніторинг зазвичай використовується для реалізації регулюючих функцій органів державної влади та місцевого самоврядування. Внутрішній моніторинг фінансово-економічної стабільності аграрних підприємств є динамічним процесом перманентного науково обґрунтованого діагностичного обстеження (контролю, аналізу, оцінки й прогнозування) змін фінансово-економічної стабільності аграрного підприємства, метою якого є подолання ризиків та забезпечення розвитку його діяльності.

Загальна схема аналізу й оцінка основних груп показників для здійснення комплексного фінансово-економічного аналізу та моніторингу діяльності аграрних підприємств показана на рис. 2.

Рис. 2. Загальна схема комплексного фінансово-економічного аналізу аграрних підприємств

Доведено, що в нинішніх умовах господарювання безперервна внутрішня фінансово-економічна діагностика у формі моніторингу є дієвим механізмом

забезпечення фінансово-економічної стабільності аграрного підприємства, що сприяє мінімізації виробничо-збутових, управлінських, транспортно-логістичних та ін. витрат і підвищення прибутку, а отже – зростанню фінансово-економічних результатів підприємства.

У другому розділі «Методичні підходи та інструменти управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств» досліджено процеси інституціональної трансформації аграрної сфери та систематизовано економічні фактори розвитку аграрних підприємств, здійснено аналіз практичних підходів до моніторингу й оцінювання рівня розвитку підприємств аграрної сфери, визначено критерії, показники й концепція забезпечення фінансово-економічної результативності, стабільності та безпеки аграрного підприємства, запропоновано систему показників фінансово-економічної результативності виробництва аграрної продукції.

Детальне дослідження було виконане на матеріалах аграрних підприємств Одеського регіону. Аналіз стану розвитку агросфери Одеського регіону свідчить про неоднозначні результати проведеної аграрної реформи, яка розпочалася із трансформації земельних відносин і була спрямована на подолання кризи у галузі. У 2019 році у Одеській області спостерігається зниження обсягів сільськогосподарської продукції на 11,6%. У розвитку агросфери регіону однозначно переважає рослинництво, темп росту рослинницької продукції у 2018 р. становив 102,1%, продукція тваринництва, навпаки, скоротилася – темп росту становив 92,2%.

Аналіз фінансово-економічних результатів аграрних підприємств Одеського регіону показав (табл. 1), що ситуація у галузі погіршується. Відсоток збиткових підприємств за період 2017-2019 рр. зріс з 7 до 18 (особливо це стосується середніх підприємств), позитивне сальдо з роками зменшується.

Таблиця 1

Фінансові результати аграрних підприємств Одеської області до оподаткування

Роки	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
2017	5103917,4	92,9	5326325,6	7,1	222408,2
2018	4367692,1	91,5	4579620,4	8,5	211928,3
2019	202207,4	82,0	1872827,0	18,0	1670619,6

Рівень рентабельності аграрного виробництва в регіоні скоротився з 40,3% у 2015 році до 29,1% у 2018 р. У структурі витрат аграрного виробництва залишається високою частка оплати праці – 50% (у мікропідприємствах - 15) та матеріальних витрат – більше 40%. У структурі матеріальних витрат найбільшу частку мають витрати на паливно-мастильні матеріали, корми, запасні частини, насіння й посадковий матеріал.

Пріоритетними напрямками у сфері розвитку аграрного й переробного

виробництва в Одеському регіоні є: підвищення фінансово-економічної результативності роботи аграрної сфери економіки регіону шляхом впровадження у виробництво сучасних ресурсозберігаючих, безвідходних, безпечних технологій; підвищення родючості ґрунтів; створення сучасної селекційно-насінницької бази аграрного виробництва; збільшення урожайності сільгоспкультур та продуктивності худоби і птиці; сприяння розвитку малого та середнього підприємництва на селі, забезпечення фінансової підтримки підприємствам малого агробізнесу; підвищення конкурентоспроможності підприємств та їх продукції; зростання доходів та покращення умов праці селян.

В теперішніх умовах на стан та перспективи розвитку агросфери Одеського регіону впливають численні стримуючі фактори, комплексний, системний вплив яких обмежує можливості розвитку як окремих підприємств, так і агросфери регіону в цілому. Основними стримуючими факторами розвитку, які вимагають постійного відстеження, аналізу й оцінювання, є такі: невідповідність аграрних виробників до змінних умов, інертна реакція на виклики; нераціональне, екстенсивне використання сільськогосподарських земель; занепад сектору тваринництва; диспропорції у балансі міжгалузевого обміну; несприятливий інвестиційний клімат агросфери; низький розвиток соціально-побутової інфраструктури села; невідповідність працівників до інновацій.

У процесі дослідження методичного інструментарію аналізу й оцінки фінансово-економічних результатів аграрних підприємств визначено модель формування фінансово-економічного результату підприємства. Виходячи з базових принципів фінансово-економічного аналізу, цілей й завдань моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних підприємств, запропонована система критеріїв оцінювання корисності й застосовності існуючих методичних підходів й інструментів аналізу фінансово-економічних результатів аграрних підприємств. Запропонована концепція формування системи моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних підприємств: «витрати – реалізація – прибуток», яка робить акцент на корисності товару з точки зору ринку й дає змогу виділити взаємозалежні показники у системі оцінювання й моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних виробників. Розроблено алгоритм формування системи показників для здійснення моніторингу фінансово-економічної результативності аграрних підприємств, що відображає ієрархічну послідовність максимізації показників, їх внутрішні взаємозв'язки, враховує їх визначальні чинники, що забезпечує комплексність й достовірність оцінки.

Запропоновано методику оцінки фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств й фермерських господарств, яка ґрунтується на використанні системи показників, що комплексно характеризують їх техніко-технологічну ефективність (рівень врожайності зернових культур, ц/га; середньорічний надій молока з однієї корови, кг; середньодобовий приріст ваги живої маси ВРХ, г; землевіддача, грн / га; фондівіддача, грн/грн); економічну

ефективність (рентабельність виробництва, %; валовий доход на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн; валовий доход на одного працюючого, тис. грн); соціальну ефективність (середньомісячний рівень оплати праці працівника, грн), а також конкурентоспроможність (показник конкурентоспроможності).

Показник фінансово-економічної результативності діяльності аграрних виробників обчислюється як сума показників техніко-технологічної ефективності, економічної ефективності, соціальної ефективності та показника конкурентоспроможності. Розроблений методичний підхід дає можливість проводити аналіз фінансово-економічної результативності аграрного виробника, порівнюючи його з іншими підприємствами.

У *третьому розділі* **«Механізми реалізації стратегії управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств»** розроблено пропозиції з організації моніторингу загроз фінансово-економічній стабільності аграрного підприємства, сформовано систему управління витратами аграрного підприємства, розроблено організаційно-економічний механізм управління фінансово-економічною результативністю аграрного підприємства, обґрунтовано рекомендації з формування й реалізації антикризової фінансово-економічної стратегії аграрних підприємств.

В результаті дослідження розроблено методичні, організаційно-управлінські та інформаційно-комунікаційні засади здійснення моніторингу фінансово-економічної результативності аграрного підприємства, що ґрунтується на принципі безперервності діагностики стану фінансово-економічної результативності, враховує наявний стан та динаміку розвитку всіх складових потенціалу підприємства, загальні тенденції розвитку ринку, регіональної й національної економіки, суспільно-політичну ситуацію та інші фактори систематичної дії.

Для реалізації завдань забезпечення фінансово-економічної результативності й стабільності удосконалено методику застосування внутрішнього моніторингу стану підприємства та процесів реалізації контрольної функції у системі управління аграрними підприємствами. Розроблено алгоритм реалізації внутрішнього моніторингу фінансово-економічної результативності й стабільності аграрних підприємств (рис. 3).

Порядок проходження етапів алгоритму моніторингу охоплює послідовність здійснення комплексу процедур із аналізу й оцінки фінансово-економічної результативності аграрного підприємства, розробки й обґрунтування на основі результатів моніторингу управлінських рішень для корегування стратегічних й тактичних управлінських рішень.

Як базис моделі моніторингу фінансово-економічного стану аграрного підприємства визначено матричний метод аналізу, що дозволяє зробити відбір й оцінку взаємозалежних показників для потреб внутрішнього моніторингу фінансово-економічної результативності аграрних підприємств у системі виміру: «витрати → реалізація → прибуток». В основі методичного підходу лежить контроль співвідношення темпів росту балансового прибутку, обсягу

продажів та активів підприємства. Застосування матричного методу дає можливість сформувати матрицю, яка характеризує фінансово-економічну результативність аграрного підприємства, представлену у вигляді класичної моделі «вхід - вихід».

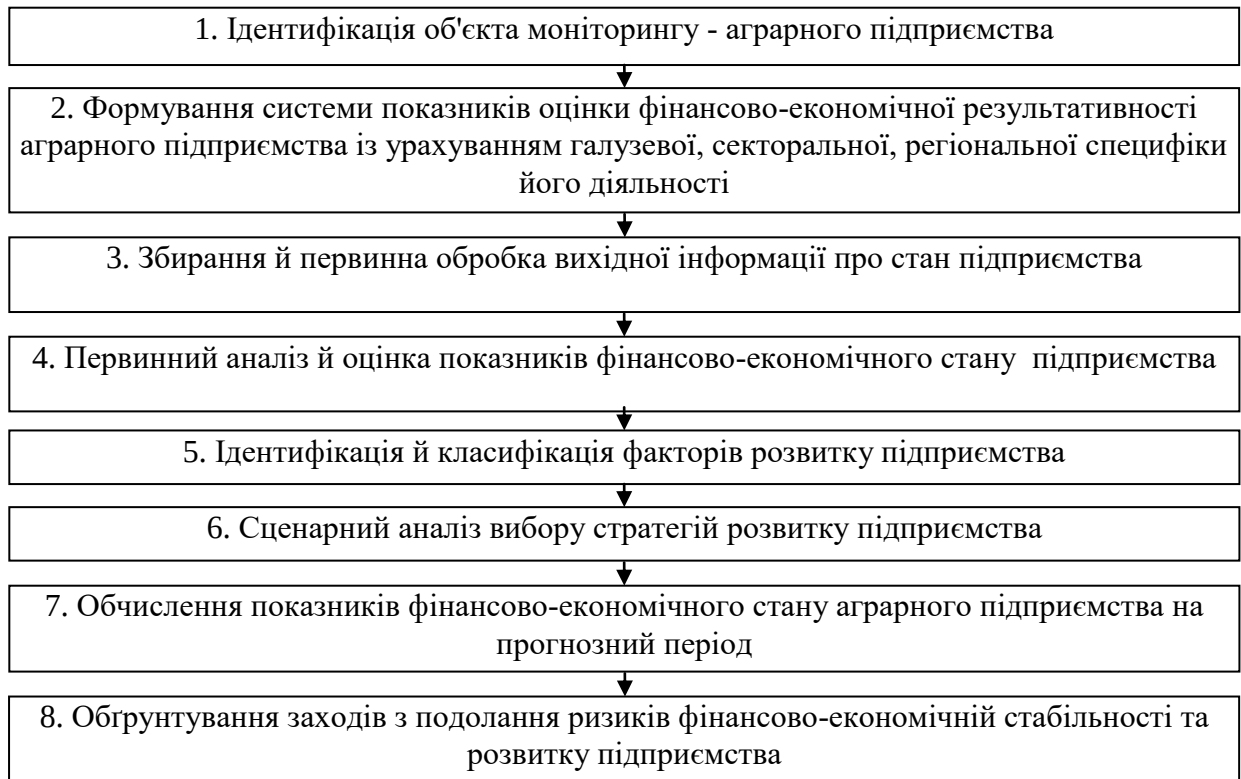

Рис. 3. Алгоритм моніторингу фінансово-економічного стану й стабільності аграрних підприємств

Аналіз та оцінка фінансово-економічної результативності аграрного підприємства на основі матричної моделі дає можливість оцінити взаємозв'язок між результативними та вхідними показниками, такими як виторг від реалізації продукції підприємства, витратами на її виробництво, вартістю основного й оборотного капіталу та джерелами його формування, а також оцінити стан підприємства за узагальнюючим показником фінансово-економічної результативності.

Розроблено концепцію системи управління витратами аграрного виробництва, що є сукупністю різних механізмів й інструментів (калькулювання; бюджетування; виділення центрів відповідальності; створення панелі показників-індикаторів), дія яких спрямована на ефективне управління загальними витратами підприємства та витратами його структурних підрозділів та напрямків діяльності. До складу основних елементів системи управління витратами включено методичний підхід до розрахунку собівартості аграрної продукції із урахуванням показника її якості, а також власне підсистему аналізу й оцінки якості виробленої аграрної продукції.

Запропоновано систему узагальнюючих показників-індикаторів, які характеризують собівартість аграрної продукції, із замкненим циклом, що

містить ситуаційний аналіз вхідних й вихідних даних, заходи щодо корегування дій підприємства й оцінку отриманих результатів діяльності. Розроблено поетапну схему формування узагальнюючого показника-індикатора, який інтегрує сукупність первинних показників, що характеризують процес формування елементів собівартості на різних технологічних етапах виробництва аграрної продукції та її сукупну собівартість, що дає змогу, за вимогою, визначити причини зареєстрованих відхилень показників від нормативних значень, ухвалити оперативні рішення щодо коректування дій підприємства й усунення цього відхилення. Визначено послідовність впровадження системи показників-індикаторів.

Розроблено концептуальну модель організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства, що є комплексом взаємопов'язаних організаційно-управлінських, адміністративних, економічних та інших заходів щодо підвищення результатів аграрного виробництва, який забезпечує вибір конкретних інструментів управління згідно встановлених стратегічних цілей його розвитку, специфіки господарського сектору та виду діяльності, а також регіональних особливостей (рис. 4).

Особливістю запропонованого механізму є включення до його складу:

- організаційних засад моніторингу й контролю фінансово-економічної результативності, які реалізуються через центри відповідальності, що дає змогу системі управління повною мірою охопити всі фактори оточуючого й внутрішнього середовища підприємства;
- комплексної системи управлінського обліку й аналізу, яка забезпечує керованість обліково-аналітичних процесів, достовірність та якість результатів оцінки протягом інформаційно-аналітичного циклу, а також потреби всіх керівників й працівників підприємства необхідною інформацією.

Розроблено модель обліково-аналітичної підсистеми організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства, яка націлена на виявлення внутрішніх резервів й потенціалу його розвитку, аналіз й оцінювання його стану, виявлення викликів, ризиків та проблем реалізації стратегії, забезпечує планування, моніторинг й контроль витрат і доходів. Вона має складну багаторівневу й багатокомпонентну структуру, основними елементами якої є: основні й допоміжні обліково-аналітичні процедури; організаційне, технічне, методичне й нормативно-правове забезпечення; вхідна й вихідна обліково-аналітична інформація; ресурси підприємства (матеріальні, енергетичні, кадрові, фінансові та інші), інші структурні складові обліково-аналітичної підсистеми.

В результаті дослідження сформульовано пропозиції з формування антикризової фінансово-економічної стратегії та відповідної системи антикризового управління аграрним підприємством, яка охоплює як внутрішньогосподарський рівень самого підприємства, так і зовнішнє його оточення. Система антикризового управління аграрним підприємством ґрунтується на поєднанні заходів антикризового й стратегічного управління й

включає послідовні моделі докризового, передкризового, кризового й післякризового управління та дозволяє розширити арсенал протидії кризовим явищам у діяльності аграрних підприємств.

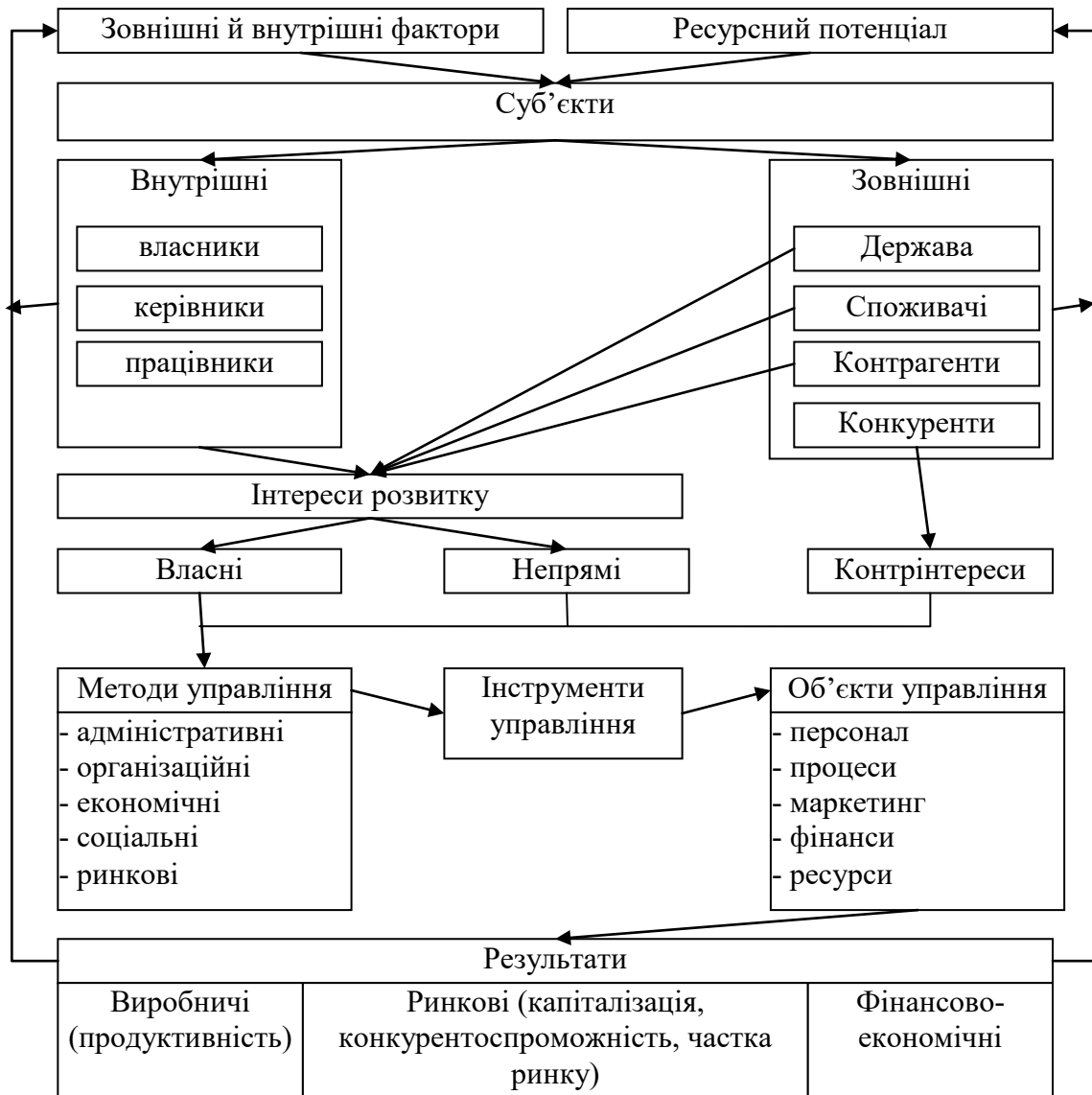

Рис. 4. Концептуальна модель організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічною результативністю аграрного підприємства

Базисом для формування й практичного втілення стратегії й програми антикризового управління й фінансово-економічного оздоровлення аграрних підприємств є запровадження у системі управління підсистеми кризис-менеджменту. У певних випадках необхідне створення кризис-команд, на які слід покласти завдання розробки й втілення стратегії й програми фінансового оздоровлення аграрного підприємства.

ВИСНОВКИ

В дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення, обґрунтовані методичні засади та розроблені практичні рекомендації щодо вирішення

важливого науково-практичного завдання – формування механізмів управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств в умовах невизначеності кон'юнктури цільових ринків, що дозволило зробити висновки теоретичного, методичного і практичного характеру:

1. В результаті дослідження встановлено, що фінансово-економічну результативність аграрного підприємства, з позицій визнання визначального впливу зовнішнього оточуючого середовища на процеси його діяльності, слід розглядати як рівень узгодження у часово-просторовому вимірі економічних інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих та пов'язаних із ним суб'єктів оточуючого середовища. Виділено ключові функціональні структурні блоки системи забезпечення стабільності фінансово-економічних результатів аграрного підприємства, які дають змогу забезпечити максимальну відповідність ресурсного потенціалу підприємства завданням розвитку. Визначено природні та економічні фактори фінансово-економічної результативності аграрних підприємств.

2. Аналіз стану розвитку агросфери Одеської області свідчить про незадовільний фінансово-економічний стан та динаміку розвитку аграрних товаровиробників регіону. Зниження обсягів сільськогосподарської продукції в регіоні у 2019 р. склало 11,6%. За період 2017-2019 рр. частка збиткових підприємств зростає з 7 до 18% (особливо це стосується середніх підприємств), позитивне сальдо з роками зменшується. Основними стримуючими факторами розвитку агросфери є такі: непідготовленість виробників до змінних умов ринку, інертна реакція на виклики; нераціональне, екстенсивне використання сільськогосподарських земель; занепад сектору тваринництва; диспропорції у балансі міжгалузевого обміну; несприятливий інвестиційний клімат агросфери; низький розвиток соціально-побутової інфраструктури села; непідготовленість працівників до інновацій.

3. Запропоновано методику оцінювання фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств й фермерських господарств, яка ґрунтується на використанні системи показників, що комплексно характеризують їх техніко-технологічну, економічну, соціальну, екологічну, а також бюджетну та інноваційну ефективність. Показник фінансово-економічної результативності діяльності аграрних виробників обчислюється як сума показників техніко-технологічної ефективності, економічної ефективності, соціальної ефективності та показника конкурентоспроможності. Розроблений методичний підхід дає можливість проводити аналіз фінансово-економічної результативності аграрного виробника, порівнюючи його з іншими підприємствами.

4. Розроблено методичні, організаційно-управлінські та інформаційно-комунікаційні засади здійснення моніторингу фінансово-економічної результативності аграрного підприємства, що ґрунтується на принципі безперервності діагностики, враховує наявний стан та динаміку розвитку всіх складових потенціалу підприємства, загальні тенденції розвитку ринку, регіональної й національної економіки, суспільно-політичну ситуацію та інші

фактори систематичної дії. Запропоновано концепцію формування системи моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних підприємств: «витрати – реалізація – прибуток», яка робить акцент на корисності товару з точки зору ринку й дає змогу виділити взаємозалежні показники у системі оцінювання й моніторингу фінансово-економічних результатів аграрних виробників.

5. Визначено алгоритм реалізації внутрішнього моніторингу фінансово-економічної результативності й стабільності аграрних підприємств. Порядок проходження етапів алгоритму моніторингу охоплює послідовність здійснення комплексу процедур із аналізу й оцінки фінансово-економічної результативності аграрного підприємства, розробки й обґрунтування на основі результатів моніторингу управлінських рішень для корегування стратегічних й тактичних управлінських рішень. Базисом моделі моніторингу фінансово-економічного стану аграрного підприємства є матричний метод аналізу, що дозволяє зробити відбір й оцінку взаємозалежних показників для потреб внутрішнього моніторингу фінансово-економічної результативності аграрних підприємств у системі виміру: «витрати → реалізація → прибуток». В основі методичного підходу лежить контроль співвідношення темпів росту балансового прибутку, обсягу продажів та активів підприємства.

6. Обґрунтовано концепцію системи управління витратами аграрного виробництва, що є сукупністю різних механізмів й інструментів (калькулювання; бюджетування; виділення центрів відповідальності; створення панелі показників-індикаторів), дія яких спрямована на ефективне управління загальними витратами підприємства та витратами його структурних підрозділів та напрямків діяльності. Запропоновано систему узагальнюючих показників-індикаторів, які характеризують собівартість аграрної продукції, із замкненим циклом, що містить ситуаційний аналіз вхідних й вихідних даних, заходи щодо корегування дій підприємства й оцінку отриманих результатів діяльності.

7. Розроблено концептуальну модель організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства, що є комплексом взаємопов'язаних організаційно-управлінських, адміністративних, економічних та інших заходів щодо підвищення результатів аграрного виробництва, який забезпечує вибір конкретних інструментів управління згідно встановлених стратегічних цілей його розвитку, специфіки господарського сектору та виду діяльності, а також регіональних особливостей. Особливістю запропонованого механізму є включення до його складу організаційних засад моніторингу й контролю фінансово-економічної результативності, які реалізуються через центри відповідальності, та комплексної системи управлінського обліку й аналізу, що забезпечує керованість обліково-аналітичних процесів, достовірність та якість результатів оцінки протягом інформаційно-аналітичного циклу, а також потреби всіх керівників й працівників підприємства необхідною інформацією.

8. Створено модель обліково-аналітичної підсистеми організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами

аграрного підприємства, яка націлена на виявлення внутрішніх резервів й потенціалу його розвитку, аналіз й оцінювання його стану, виявлення викликів, ризиків та проблем реалізації стратегії, забезпечує планування, моніторинг й контроль витрат і доходів. Підсистема має складну багаторівневу й багатокомпонентну структуру, основними елементами якої є: основні й допоміжні обліково-аналітичні процедури; організаційне, технічне, методичне й нормативно-правове забезпечення; вхідна й вихідна обліково-аналітична інформація; ресурси підприємства (матеріальні, енергетичні, кадрові, фінансові та ін.) та інші структурні складові.

9. В результаті дослідження сформульовано пропозиції з формування антикризової фінансово-економічної стратегії та відповідної системи антикризового управління аграрним підприємством, яка охоплює як внутрішньогосподарський рівень самого підприємства, так і зовнішнє його оточення. Пропонована система антикризового управління аграрним підприємством ґрунтується на поєднанні заходів антикризового й стратегічного управління й включає послідовні моделі докризового, передкризового, кризового й післякризового управління та дозволяє розширити арсенал протидії кризовим явищам у діяльності аграрних підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

1. Губко В.І., Морозюк Н.С., Бабін О.О. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства. *Журнал «Регіональна економіка та управління»*. 2015. №2(05) С. 26-30. (загальний обсяг – 0,16 друк. арк., особистий внесок автора – 0,53 друк. арк.: розкрито основи проведення аналізу фінансового стану підприємства).

2. Морозюк Н. С., Голубков Е. В., Губко В. І. Сутність та оцінка фінансового стану діяльності підприємств. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2015. Вип. 5(64). С. 105-108. (загальний обсяг – 0,13 друк. арк., особистий внесок автора – 0,04 друк. арк.: розкрито наукові засади оцінки фінансового стану діяльності підприємств).

3. Морозюк Н.С., Стоянова-Коваль С. С., Губко В.І. Аналіз фінансових результатів СВК «Дружба» в розрізі сільськогосподарських підприємств Саратського району Одеської області. *Науковий журнал «Вісник Одеського національного університету, Серія: Економіка»*. 2015. Том 20, випуск 6. С. 252-258. (загальний обсяг – 0,25 друк. арк., особистий внесок автора – 0,08 друк. арк.: досліджено фінансові результати сільськогосподарських підприємств Саратського району Одеської області).

4. Згадова Н.С., Атамась Г.П., Губко В.І. Аналітична оцінка фінансових результатів діяльності підприємств Одеської області. *«Бізнес-навігатор»*. 2020. Випуск 4 (60). С 47-52 (загальний обсяг – 0,25 друк. арк., особистий внесок

автора – 0,15 друк. арк.: розкрито наукові засади сутності аналітичної оцінки фінансових результатів діяльності підприємств).

5. Згадова Н.С., Рогатіна Л.П., Губко В.І. Рейдерство в Україні – загроза економічної безпеки підприємств. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 159. ПДАБА, 2020. С.49-53 с. (загальний обсяг – 0,16 друк. арк., особистий внесок автора – 0,06 друк. арк.: досліджено основи економічної безпеки на підприємствах).

6. Губко В.І. Критерії, показники й концепція забезпечення фінансово-економічної результативності, стабільності та безпеки аграрного підприємства. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2020. № 3. С. 76-82 (індексується в наукометричній базі *Index Copernicus*). (0,25 друк. арк.).

7. Губко В.І. Організаційно-економічний механізм управління фінансово-економічною результативністю аграрного підприємства. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 3. С. 44-54. (індексується в наукометричній базі *Index Copernicus*). (0,41 друк. арк.).

Статті в наукових виданнях іноземних держав:

8. Федорчук О.М., Протосвіцька О.І., Губко В.І. Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств в контексті економічної детермінанти сталого розвитку. *Slovak international scientific journal*, 2020. №44. Р.33-38. (загальний обсяг – 0,25 друк. арк., особистий внесок автора – 0,08 друк. арк.: досліджено основні економічні детермінанти сталого розвитку підприємства).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Губко В.І. Показник стійкості як критерій щодо управління економічною безпекою підприємства. Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15-16 травня 2015 р) Львів. С. 42-44. (0,08 друк. арк.).

10. Морозюк Н.С., Губко В.І., Бабін О.О. Методи управління економічною безпекою підприємства. Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м.Вінниця, 24-25 вересня 2015 р.). Вінниця. С. 281-284. (загальний обсяг – 0,13 друк. арк., особистий внесок автора – 0,04 друк. арк.: розкрито наукові засади методів управління економічною безпекою підприємства).

11. Морозюк Н.С., Стоянова-Коваль С.С., Губко В.І. Методика аналізу формування фінансових результатів. Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 26-27 листопада 2015 р.). Одеса. С. 79-83. (загальний обсяг – 0,17 друк. арк., особистий внесок автора – 0,06 друк. арк.: досліджено сутність методики аналізу формування фінансових результатів).

12. Губко В.І. *Необхідність діагностики фінансово-економічної результативності аграрних підприємств*. Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 27-28 вересня 2020 р.). Одеса. С.51-53. (0,08 друк. арк.).

13. Губко В.І. *Розвиток організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств*. Управління розвитком соціально-економічних систем: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 6 жовтня 2020 р.). Харків. С. 55-67. (0,5 друк. арк.).

14. Згадова Н.С., Губко В.І. *Стратегія діяльності, перспективні та поточні плани щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства*. Економічна безпека соціальних систем: деякі питання теорії та практики : круглий стіл кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки Одеської національної академії харчових технологій та республіканської газети «Золото слів» в рамках VIII Міжнародної науково-практичної конф. «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття», 15 – 16 жовтня 2020 р. м. Одеса, 2020. С.36-42 (загальний обсяг – 0,25 друк. арк., особистий внесок автора – 0,15 друк. арк.: визначено та досліджено основи стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.).

15. Згадова Н. С., Губко В. І. *Характеристики практичних підходів та оцінювання моніторингу продовольчої безпеки аграрної сфери*. Наукові підходи до оцінки соціально-економічного потенціалу країни: збірник тез наукових робіт учасників Всеукраїнської науково - практичної конференції (м. Одеса, 17 жовтня 2020 р.) ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». ЦЕДР, 2020. – С. 36-40. (загальний обсяг – 0,17 друк. арк., особистий внесок автора – 0,08 друк. арк.: проведено оцінювання моніторингу продовольчої безпеки аграрної сфери).

16. Згадова Н.С., Губко В.І. *Науково – теоретичні основи аналізу формування та використання прибутку*. Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: теорія, практика та професійна етика: всеукраїнська науково-практична Інтернет конф., 5 – 6 листопада 2020 р. м. Ірпінь, 2020. С 23-29 (загальний обсяг – 0,25 друк. арк., особистий внесок автора – 0,15 друк. арк.: досліджено основи аналізу формування та використання прибутку).

17. Лагодієнко Н.В., Губко В.І. *Індикатори фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств*. Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Лондон, Великобританія 07 листопада 2020 р.). Лондон: ФОП КАНДИБА Т.П., 2020. С. 80-85. (загальний обсяг – 0,21 друк. арк., особистий внесок автора – 0,1 друк. арк.: досліджено основи індикаторів фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств).

АНОТАЦІЯ

Губко В.І. Механізми управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). - Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2020.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з формування стратегії та механізмів управління фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств в умовах невизначеності кон'юнктури цільових ринків.

Розроблено концептуальну модель організаційно-економічного механізму управління фінансово-економічними результатами аграрного підприємства, особливістю якої є наявність у структурі механізму організаційних засад моніторингу й контролю фінансово-економічної результативності, які реалізуються через центри відповідальності, та комплексної системи управлінського обліку й аналізу, яка забезпечує керованість обліково-аналітичних процесів, достовірність та якість результатів оцінки, а також потреби менеджменту у інформації.

Удосконалено методику оцінювання фінансово-економічної результативності діяльності аграрних підприємств й фермерських господарств, методичний інструментарій моніторингу фінансово-економічних результатів аграрного підприємства із використанням матричного методу аналізу та методичні засади управління витратами аграрного виробництва.

Ключові слова: аграрні підприємства, фінансово-економічні результати, діагностика, моніторинг, організаційно-економічний механізм, управління витратами, стратегічне управління, облікова-аналітична підсистема.

АННОТАЦИЯ

Губко В.И. Механизмы управления финансово-экономическими результатами деятельности аграрных предприятий. - Квалификационная научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). - Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2020.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических основ и разработке практических рекомендаций по формированию стратегии и механизмов управления финансово-экономическими результатами деятельности аграрных предприятий в условиях неопределенности конъюнктуры целевых рынков.

В результате теоретического исследования получило развитие определение экономического содержания и сущности финансово-экономической результативности аграрного предприятия, которую предложено рассматривать как уровень согласования во временно-пространственном измерении экономических интересов предприятия с интересами, взаимодействующих и связанных с ним субъектов окружающей среды.

Разработана концептуальная модель организационно-экономического механизма управления финансово-экономическими результатами аграрного предприятия, особенностью которой является наличие в структуре механизма организационных основ мониторинга и контроля финансово-экономической результативности, которые реализуются через центры ответственности, и комплексной системы управленческого учета и анализа, которая обеспечивает управляемость учетно-аналитических процессов, достоверность и качество результатов оценки, а также потребности менеджмента в информации.

Усовершенствована методика оценки финансово-экономической результативности деятельности аграрных предприятий и фермерских хозяйств, основанная на использовании системы показателей, комплексно характеризующих их технико-технологическую, экономическую, социальную, экологическую, а также бюджетную и инновационную эффективность.

Разработан методический инструментарий мониторинга финансово-экономических результатов аграрного предприятия с использованием матричного метода анализа, в основе которого лежит контроль соотношения темпов роста балансовой прибыли, объема продаж и активов предприятия, который позволяет сделать отбор показателей для внутреннего мониторинга в системе измерения: «затраты → реализация → прибыль».

Усовершенствованы методические основы управления затратами аграрного производства, а именно: предложена система обобщающих показателей-индикаторов, характеризующих себестоимость аграрной продукции, с замкнутым циклом, содержащая ситуационный анализ входных и выходных данных, меры по корректировке действий предприятия и оценку полученных результатов деятельности.

Обоснована концепция формирования системы мониторинга финансово-экономических результатов аграрных предприятий: «затраты - реализация - прибыль», которая делает акцент на полезности товара с точки зрения рынка и позволяет выделить взаимосвязанные показатели в системе оценки и мониторинга финансово-экономических результатов аграрных производителей.

Предложена модель учетно-аналитической подсистемы механизма управления финансово-экономическими результатами аграрного предприятия, нацеленная на выявление внутренних резервов и потенциала его развития, которая включает в себя: основные и вспомогательные учетно-аналитические процедуры; организационное, техническое, методическое и нормативно-правовое обеспечение; входящую и исходящую учетно-аналитическую информацию; ресурсы предприятия и другие структурные составляющие.

Разработаны предложения по формированию антикризисной финансово-

экономической стратегии и соответствующей системы антикризисного управления аграрным предприятием, основанная на сочетании мер антикризисного и стратегического управления, а также последовательные модели докризисного, предкризисного, кризисного и посткризисного управления и позволяет расширить арсенал противодействия кризисным явлениям в деятельности аграрных предприятий.

Практическое значение полученных результатов заключается в возможности использования теоретико-методических разработок и практических рекомендаций по формированию стратегии и механизмов управления финансово-экономическими результатами в практической деятельности предприятий и организаций агробизнеса, а также общегосударственными и местными органами власти при разработке стратегических программных документов по развитию агросферы, в процессе подготовки специалистов по экономике предприятий и финансового менеджмента.

Ключевые слова: аграрные предприятия, финансово-экономические результаты, диагностика, мониторинг, организационно-экономический механизм, управление затратами, стратегическое управление, учетная-аналитическая подсистема.

SUMMARY

Gubko V.I. Mechanisms for managing the financial and economic performance of agricultural enterprises. - Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.04 - economics and management of the enterprises (on kinds of economic activity). - Odessa national academy of food technologies, Odessa, 2020.

The dissertation is devoted to substantiation of theoretical and methodical bases and development of practical recommendations on formation of strategy and mechanisms of management of financial and economic results of activity of the agrarian enterprises in the conditions of uncertainty of a conjuncture of target markets.

A conceptual model of organizational and economic mechanism for managing financial and economic results of an agricultural enterprise has been developed. - analytical processes, reliability and quality of evaluation results, as well as the needs of management in information.

The method of assessing the financial and economic performance of agricultural enterprises and farms, methodological tools for monitoring the financial and economic results of agricultural enterprises using a matrix method of analysis and methodological principles of cost management of agricultural production.

Keywords: agricultural enterprises, financial and economic results, diagnostics, monitoring, organizational and economic mechanism, cost management, strategic management, accounting and analytical subsystem.

Підписано до друку 04.11.2020 р. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 816. Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів
ФОП Попова Н.М., м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61